

Наукові перспективи
Видавнича група

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ У СУЧАСНІЙ
НАУЦІ

№2(20)

2024

*Серія: історія та
археологія,
державне
управління,
економіка,
педагогіка,
техніка,
право*

*Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління
Асоціація науковців України
Науковий парк Національного Авіаційного Університету*

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Актуальні питання у сучасній науці»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка»,
Серія «Державне управління», Серія «Техніка»,
Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 2(20) 2024

Київ – 2024

*Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration
Association of Scientists of Ukraine
Scientific Park of the National Aviation University*

within the work of the Publishing Group "Scientific Perspectives"

«Current issues in modern science»

*("Pedagogy" Series, "Law" Series, Economy Series,
"Public Administration" Series, "Technology" Series,
"History and Archeology" Series)*

Issue № 2(20) 2024

Kyiv – 2024

УДК 354:328.185

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-2\(20\)-787-793](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-2(20)-787-793)

Розман Ірина Іллівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання, Мукачівський державний університет, вул. Ужгородська 26, м.Мукачево, 89608, тел.: (099)040-93-55, <http://orsid.org/0000-0002-4951-0074>

Липчанко-Ковачик Оксана Василівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання, Мукачівський державний університет, вул. Ужгородська 26, м.Мукачево, 89608, тел.: (050) 666-71-55, <https://orcid.org/0000-0003-3419-1717>

Бедевельська Маріанна Василівна кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання, Мукачівський державний університет, вулиця Ужгородська 26, м.Мукачево, 89608, тел.: (050) 778-04-53, <https://orcid.org/0000-0002-9788-0272>

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ВИХОВАННЯ В СУЧАСНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Анотація. У статті досліджуються основні підходи до розуміння сучасної літератури, актуалізовано проблему виховного впливу художньої літератури. Визначається її місце у сучасному літературному процесі, виокремлена специфіка та художні особливості творів у сучасному розумінні. Авторами обґрунтована ідея, що сучасна художня література наділена великою силою виховного потенціалу. Література є одним із найголовніших чинників впливу на формування та виховання загальнолюдських цінностей та якостей людини. В статті узагальнено, що література – це віддзеркалення дійсності, особливостей суспільства країни, мислення та звичок народів. Письменник, митець споглядає та відтворює дійсність середовища через призму свого сприйняття у творі. Літературний твір – це засіб комунікації автора, представника суспільства, народу окремої країни з читачем. Значна роль в процесі формування виховних цінностей належить засобам художньої літератури. Високий виховний потенціал сучасної літератури обумовлений специфікою її змісту, засвоєння якого розвивається особистістю та збагачує її внутрішній світ знаннями духовних цінностей, переживаннями їх смислової значущості.

В результаті дослідження авторами проаналізовано умови розвитку літератури на сучасному етапі та визначено її місце серед інших видів

мистецтв у вихованні і формуванні особистості; наголошено на впровадженні ідей, що позиціонують вивчення художніх текстів як соціальних і культурних проєктів, що допоможуть закласти життєві цінності; розглянуто сучасну літературу як один із засобів виховання, зазначено важливість позитивного впливу сучасної літературної освіти на формування соціальної компетентності.

Ключові слова: формування соціальної компетентності, сучасна література, виховний потенціал, життєві цінності, художній твір.

Rozman Iryna Pivna Doctor of Pedagogy, Professor, Professor of the department of English language, literature and methods of teaching, Mukachevo State University, 89608 Uzhhorodska St.,26, Mukachevo, tel.: (099) 040-93-55, <https://orsid.org/0000-0002-4951-0074>

Lypchanko-Kovachyk Oksana Vasylivna PhD in Pedagogy, associate professor, associate professor of the department of English language, literature and methods of teaching, Mukachevo State University, Uzhhorodska St.,26, Mukachevo, 89608, tel.:(050)666-71-55, <https://orcid.org/0000-0003-3419-1717>

Bedevelska Marianna Vasylivna PhD in Pedagogy, senior lecturer of the department of English language, literature and methods of teaching, Mukachevo State University, Uzhhorodska St., 26, Mukachevo, 89608, tel.: (050) 778-04-53, <https://orcid.org/0000-0002-9788-0272>

EDUCATION CONCEPT IN MODERN LITERATURE

Abstract. The article throws light upon basic approaches to the understanding of modern literature, the problem of the educational influence of fiction is actualized. Its place in the modern literary process is determined, the specificity and artistic features of the works in the modern sense are highlighted. The authors substantiated the idea that modern fiction is endowed with a great power of educational potential. It has been substantiated that literature is one of the most important factors influencing the formation and education of universal human values and qualities. The article also summarizes that literature is a reflection of reality, features of the country's society, people's thinking and habits. The writer, artist contemplates and reproduces the reality of the environment through the prism of his perception in the work. A literary work is a means of communication between the author, a representative of society, and the people of a particular country with the reader. A significant role in the process of formation of educational values belongs to the means of fiction. The high educational potential of modern literature is determined

by the specificity of its content, the assimilation of which develops the individual and enriches his inner world with knowledge of spiritual values, experiences of their semantic significance.

As a result of the study, the authors analyzed the conditions of the development of literature at the current stage and determined its place among other types of arts in education and personality formation; emphasis is placed on the introduction of ideas that position the study of artistic texts as social and cultural projects that will help to establish life values; considered modern literature as one of the means of education, indicated the importance of the positive influence of modern literary education on the formation of social competence.

Key words: formation of social competence, modern literature, educational potential, life values, artistic work.

Постановка проблеми. У «Національній доктрині розвитку освіти у XXI столітті визначається: «Ідеал виховання – гармонійно розвинута, високоосвічена, соціально активна і національно свідома людина, що наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, здатна до саморозвитку, самовдосконалення».

Урахування нового формату читання, змін, що відбуваються в свідомості сучасної людини, в її способі мислення, дає можливість виділити якісно новий зміст комунікації, властивий літературі останніх десятиліть. Оце, власне, і становить специфіку сучасної літератури та концепцію її розуміння як особливого самобутнього феномена в історії розвитку літератури загалом.

Злам століть характеризується постійними соціальними, філософськими, політичними, емоційними, естетичними змінами у суспільстві. Авангардизм, постмодернізм, сюрреалізм спонукає письменників до пошуку нових літературних та художніх напрямів. Теоретичні аспекти та творчість визнаних майстрів сучасності відображають основні риси та явища суспільства та культури.

На перетині XX та XXI століть триває обговорення шляхів розвитку жанру роману. Письменники та літературознавці вказують на виявлення інтересу до класичної реалістичної форми або синтезу постмодерністських, модерністських, реалістичних і навіть класичних засобів письма поруч із гіперроманом і гіпертекстом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжна література останніх трьох десятиліть переживає зміну поколінь, використовуючи різноманітність відомих майстрів і досвідчених письменників та зовсім молодих митців.

Теоретико-методологічну значущість для розв'язання проблеми розвитку духовності та духовно-моральних цінностей мають фундаментальні наукові дослідження І. Александрова, А. Алексеєнко, В. Андрущенко, Т. Антоненко.

Відобразити розвиток світової літератури з урахуванням національного, історичного та культурного контексту, – одне з найважливіших завдань сучасної зарубіжної літератури.

Ми впевнені у тому, що неможливо охопити такий широкий спектр матеріалів, який стосується сучасної літератури, але ми здійснимо спробу висвітлити деталізацію біографічних даних, охарактеризувати принципи творчості визначних письменників з метою розвитку пізнавальних інтересів здобувачів освіти.

Мета статті – висвітлення концепцій виховання у спадщині сучасної літератури.

Виклад основного матеріалу. Відомий в Україні методист Н. Волошина стверджує, що урок літератури сьогодні – це витвір мистецтва, в якому присутні і краса, і натхнення думки, і радість пошуків, створені спільними зусиллями учня і вчителя. Завдання сучасного викладача вищої освіти полягає в глибокому розумінні творчості письменників, в тому, щоб сприяти розвитку критичного мислення студентів. Викладач повинен спонукати до розвитку в студентів критичного мислення, аналізу та самостійної оцінки літературних творів. Це включає в себе вивчення різних підходів до тлумачення текстів та формування вміння аргументовано висловлювати свої думки.

Дослідники виділяють такі функції сучасної літератури: виховна; навчальна (освітня); дидактична; розважальна; комунікативна; естетична; пізнавальна; гедоністична (функція задоволення); риторична; компенсаторська (діти віддають перевагу книгам, де зображено те, чого їм не вистачає в реальному житті, тому їх читацькі інтереси поступово змінюються – від чарівних казок до сучасних фентезі і фантастики).

Головне завдання вчителя – сформувати таку особистість, яка здатна створити й розвивати цінності громадянського суспільства. А для цього слід пробудити у дітей інтерес до знань.

Викладаючи сучасну зарубіжну літературу, необхідно особливу увагу звертати на вміння досліджувати літературну сферу культури, аналізувати тенденції щодо вивчення життєвого та історичного контексту творів. Це сприятиме розвитку аналітичних навичок та глибшому розумінню літературних явищ.

Викладач вищої освіти в галузі літератури має виконувати роль не лише передавача інформації, але й фасилітатора розвитку творчого та критичного мислення студентів.

Серед сучасних дитячих письменників заслуговують на увагу такі автори, як Ганна Гавальда, Еліно́р Портер, Роальд Дал, Пауль Маар, Джеремі Стронг, Ян Улоф Екгольм, Астрід Анна Емілія Ліндгрєн, Міхаель Андреас Гельмут Енде, Крістіне Нестлінгер, Туве Янсон.

Сучасна зарубіжна література відзначається різноманітністю та віддзеркаленням сучасних соціокультурних та технологічних тенденцій щодо **мультикультурності та диверсифікації певних явищ**. Сучасні автори активно висловлюють різноманітні культурні, етнічні та гендерні перспективи. Літературна сцена стає простором для різноманітних голосів та історій.

Сучасні автори часто експериментують з літературними формами та стилями, використовуючи нетрадиційні підходи до структури та мови з метою вираження своїх ідей, соціальних проблем і тенденцій: соціальна несправедливість, різниця в класах, різні форми дискримінації, екологічні проблеми та інші актуальні теми.

Характерною особливістю зарубіжної літератури ХХ-ХХІ століть є використання цифрових форматів.

Сучасні твори зарубіжної літератури охоплюють широкий спектр тем, відображаючи різноманіття сучасного світу та вражаючи читачів своєю актуальністю.

Ромен Гарі у творі «Повітряні змії» піднімає питання ідеї миру, людяності, порятунку духовних цінностей.

Сьогоднішня та образ сучасної людини в поезії піднімає шведський поет Т. Й. Транстремер.

Мо Янь – сучасний китайський письменник, лауреат Нобелівської премії з літератури у романі «Геній» описує історію талановитого юнака, який наполегливо шукає спосіб убезпечення людей від руйнівних землетрусів. Гуманістична сутність образу та духовна стійкість героя на шляху до мети змушує захоплюватись твором.

У циклі творів про Адріана Моула англійський письменник Сью Таунсенд висвітлює образ молодого людини, її становлення, стосунків зі світом та психологічні проблеми. Еволюція головного героя, формування характеру та моральних цінностей стає зразком для молоді.

Авторська іронія Ніла Річарда Мак Кіннона Геймана «Чому наше майбутнє залежить від читання» або «Кораліна» Н. Гейман, англійського письменника, фантаста, автора романів, графічних новел і коміксів інформує нас про важливість читання в житті людини.

Польська письменниця Йоанн Ягелло у творі «Кава з кардамоном» вдало синтезує стосунки в родині, перше кохання з детективом, розгадуванням сімейних таємниць. Також піднімається тема проблеми батьків і дітей.

Джон Майкл Грін, американський письменник, автор книжок для підлітків та молоді, відеоблогер у творі «Провина зірок» розповідає про історію кохання невиліковно хворих юнака та дівчини та піднімає ідею цінності життя.

Австралійський письменник Маркус Френк Зузак пише про другу Світову війну у романі «Крадійка книжок». Історія життя дівчинки Лізель Мемінгер вражає. Викриття згубного впливу нацизму у творі, образи «маленьких людей», які опинилися в умовах фашистської системи розкрито надзвичайно чуттєво. Прославляються ідеї людяності, добра, порятунку життя й культури. Книга стає символом збереження духовності в жорстокому світу.

Проблеми соціальної нерівності, бідності, дискримінації та боротьби за права тих, хто опинився на межі суспільства цікавлять багатьох авторів.

Сучасні твори висвітлюють вплив міграції на індивідів та суспільство, а також розглядають тему еміграції та пошуку нового життя в інших країнах.

Сучасні зарубіжні автори звертають увагу на екологічні проблеми, такі як зміна клімату, забруднення навколишнього середовища та інші аспекти взаємодії людини з природою.

Сімейні відносини, ментальне здоров'я, гендерні та сексуальні питання відображають важливі аспекти сучасного життя, а автори використовують літературу як засіб висловлення, аналізу та обговорення цих питань.

Ми хочемо зауважити на творах «Міліон маленьких речей» (A Million Little Pieces), автор Джеймс Фрей. Твір Паула Хокінса «Дівчина з поїзда» (The Girl on the Train), «Нормальні люди» (Normal People) Саллі Руні, «Мужність» (The Testaments) Маргарет Етвуд, «Маленька подорож» (A Little Life) Ханья Янагихара, «Американська дружина» (American Wife) Кертіс Сітон, «Прихована життя дерев» (The Hidden Life of Trees) Петера Вольбебен та «Це тіло: Ессе про тіло у всесвіті» (This Body: Essays on the World Made Flesh) Хенрі Грін.

Головна думка трилера «Дівчина з поїзда» (The Girl on the Train) Паула Хокінс полягає в розслідуванні зникнення і життя головної героїні, Рейчел, яка щодня спостерігає за життям пари з потягу. Повільно вона стає свідком таємниць і злочинів, які розгортаються у цьому зовнішньому світі. Головна ідея твору стосується того, як спостерігач може стати частиною того, про що він дивиться, і як перспектива може бути обманливою.

Ідея твору «Нормальні люди» (Normal People) Саллі Руні зосереджується на складних відносинах між двома головними персонажами, Маріан і Коннелом, які зустрічаються в школі. Твір досліджує теми кохання, дружби та самоідентифікації в контексті сучасного ірландського суспільства. Головна думка полягає в тому, як сліди взаємодії та стосунків можуть впливати на особисті та професійні шляхи героїв на протязі їхнього життя.

Висновки. Сучасні твори сповнені проблем, які сьогодні хвилюють людство. Вони твори прокладають нові шляхи в художньому світі літератури. Проте вже сьогодні цікаво відкривати для себе те, що із захопленням читають люди в інших країнах.

Література:

1. Дмитренко К. А. Інноваційні методи викладання зарубіжної літератури. Б-ка журн. "Зарубіжна література в школі" (Основа). 2018. № 2. С.92
2. Шкідін Н. Т. «Віяло асоціацій» як метод узагальнення учнівських знань. Зарубіжна література в школі (Осн.). 2018. № 5/6. С. 13-15.
3. Stephens J. Linguistics and stylistics // International Companion Encyclopedia of Children's Literature / P. Hunt. – London and New York: Routledge, 2004. – V. 1, P. 99-112.

References:

1. Dmytrenko K. A.(2018) Innovatsiyni metody vykladannya zarubizhnoyi literatury. [Innovative methods of teaching foreign literature] B-ka zhurn. "Zarubizhna literatura v shkoli" (Osnova). № 2. S.92
2. Shkidin N. T. (2018) «Viyalo asotsiatsiy» yak metod uzahal'nennya uchnivs'kykh znan'. [Association view: as the method of generalization of university knowledge] Zarubizhna literatura v shkoli (Osn.). № 5/6. S. 13-15.
3. Stephens J.(2004) Linguistics and stylistics // International Companion Encyclopedia of Children's Literature / P. Hunt. – London and New York: Routledge. – P. 99-112.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>